Hvat ætla teir

Ein ógvuliga stórur partur av amerikansku veljarunum heldur ta› vera meira umrá›andi hvør forsetin er, enn úr hvørum flokki hann kemur. Og av tí sama sn‡r valstrí›i› seg fyrst og fremst um trú›-vir›i› hjá valevnunum. Men har er stórur munur á hvørjar hugsjónir liggja aftan fyri teir bá›ar menninar, i› hava møguleika at vinna vali›

AMERIKANSKA FORSETAVALI‹
Rúnar Reistrup

Amerikanska forsetavalstrí›i› hevur snú› seg líti› um konkret politisk mál, men nógv um persónar. Tí hevur ta› veri› torført at síggja munin millum tann politikk sum Al Gore ætlar at føra og ta kós, sum George W. Bush hevur stungi› út í korti›.

Hvørki av valevnunum er serliga ví›gongt í sínum politikki, men hóast George W. Bush á nógvum økjum standur nær mi›juni í politiska spektrinum og kanska er minni ví›gongdur enn naka› republikanskt forsetavalevni undan honum, so er ta› kortini hann, i› stendur fyri teimum hugsjónunum, sum londunum her í Vestureuropa ikki hóvar so væl.

Vinnur Al Gore vali› fer hann at halda fram vi› nøkulunda sama politkki sum Bill Clinton hevur riki› farnu átta árini.

Vinnur George W. Bush hinvegin, so er greitt at ta› fara nakrar høgrasnaringar fram innanríkistpolitiskt, og uttanríkispolitiskt fer USA at spæla ein naka› ø›rvísi leiklut enn heimsins valdríkasta tjó› higartil hevur gjørt.

Út úr Kosovo

Ta› sum europearar kanska fara at merkja mest til í fyrsta umfari, um amerikanski forsetin komandi f‡ra árini fer at eita George W. Bush, er ætlanin hjá republikanaranum at vera meira sparin vi› at senda herin út til heimsins brennideplar.

Sambært Bush skal herurin bert setast inn har, sum USA hevur beinlei›is startegisk ella fíggjarlig áhugamál í klemmu.

Ta› hevur ófri›urin á Balkan ikki í hugaheiminum hjá George W. Bush og tí hevur hann lova›, at eitt ta› fyrsta hann fer at gera er at taka allar amerikanskar hermenn á Balkan heim.

Al Gore hevur hinvegin sagt seg vilja halda fram at senda herin koma inn í ófri›arrakt øki, av humaniterum orsøkum, og ætlar ikki at taka amerikansku hermenninar av Balkan í verandi løtu.

George W. Bush ætlar eisini at her›a amerikansku kósina mótvegis Russlandi og Irak. Diplomatiska kósin mótvegis Russlandi skal her›ast og landi› skal sambært Bush ikki longur fáa lán úr Altjó›a Gjaldoyrisgrunninum. Hetta skal vera ein revsing fyri kríggi› í Tjetjenia.

Bush er eisini fortalari fyri at økja um stu›ulin til andstø›una í Irak, me›an handilsbanni› skal her›ast.

Bush og Gore eru bá›ir samdir um at halda fram vi› tí 40 ára langa handilsbanninum ímóti Kuba, men eru annars sera ósamdir í uttanríkispolitiskum málum.

Fyri og ímóti fosturtøku

Í teimum meira eldfimu málunum sum forsturtøku, vápnalóg og rættindini hjá samkyndum og ø›rum minnilutum er eisini langt ímillum ásko›anirnar hjá Gore og Bush.

Republikanska forsetavalevni› er ímóti fosturtøku í ø›rum førum enn eftir ney›tøku, bló›skemd ella fyri at bjarga lívinum á mø›urum. Al Gore stu›lar fríari fosturtøku.

Al Gore vil sleppa av vi› forbo›i› ímóti at samkynd kunnu koma inn í amerikanska herin. Bush stu›lar forbo›num.

Bá›ir eru ímóti hjúnarløgum millum samkynd.

Al Gore er fortalari fyri at seta skipanir í verk, i› skulu geva etniskum minnilutum sersømdir millum anna› í útbúgvingarverkinum. Hesum er Bush ímóti.

Bill Clinton hevur í síni tí› sum forseti sett nakrar lógir í verk fyri at tálma útbrei›sluni av hondvápnum millum vanligar borgarar.

Al Gore ynskir at fleiri avmarkingar í rættinum at hava hondvápn, me›an Bush ætlar at virka fyri at lógirnar, sum vór›u vi›tiknar undir Clinton ver›a settar úr gildi.

Ta› ver›ur helst Bush

Hóast ta› fyri stuttum kom fram at hann hev›i koyrt fullur fyri 24 árum sí›an, og hóast varaforsetin Al Gore fyrr í ár sá út til at fáa lætt spæl í valstrí›num, so er ta› George W. Bush sum má roknast sum favorittur á valdegnum

AMERIKANSKA FORSETAVALI‹
Rúnar Reistrup

Í gjár, dagin undan degnum tá amerikanarar fara til valstø›ini at atkvø›a um hvør skal vera heimsins valdríkasti politikari komandi f‡ra árini, lá republikanarin George W. Bush framvegis á odda í meiningakanningunum, eins og hann hevur gjørt allan hendan farna mána›in.

Tí bendir nógv á, at ta› ver›ur Bush, sum fær flestu atkvø›urnar í dag, me›an varaforsetin Al Gore má vi›urkenna, at hann hevur mist ta›, sum fyrr í ár líktist einum løttum sigri, á gólvi› í sjálvum valstrí›num.

Eydnan hjá Gore vendi rættiliga í teimum trimum sjónvarpshólmgongunum, sum Bush og Gore høvdu í oktober mána›i. Eftir ta fyrstu av teimum trimum hólmgongunum vendist fólkaviljin, og Bush sá fyri fyrstu fer› út til at fara at fáa flestu atkvø›urnar. Og eftir bá›ar tær seinnu hólmgongurnar vaks undirtøkan fyri Bush enn meira.

Sí›an sí›stu sjónvarpshólmgonguna hevur republikanska forsetavalevni› havt eina lei›slu á millum tr‡ og seks prosent í øllum meiningakanngunum, og tí er ta› sannlíkt at hann vinnur sigur á valinum í dag.

Tri›ja forsetavalevni›

Men eitt eru meiningakanningar og eitt anna› er hvat fólk veruliga velja, tá tey fara til valstø›ini. Og her er ta› serliga Al Gore, sum vónar at ein partur av veljarunum broytir hugsan í sí›stu løtu.

Teir veljararnir, i› Gore enn hevur ein møguleika at fáa hendur á, skulu finnast millum tey 5 prosentini av veljarunum, i› siga seg ætla at atkvø›a fyri forsetavalevninum hjá teimum Grønu, Ralph Nader.

Nader ver›ur rokna›ur sum jokarin í valinum. Hann er tann størsti trupulleikin hjá demokratiska valevninum, tí so at siga allar tær atkvø›ur, sum hann stendur til at fáa á valinum koma frá veljarum, i› eru farnir frá demokratunum yvir til teir Grønu.

Ta› fjór›a valevni›, sum stillar upp til forsetavali›, Pat Buchanan, tekur atkvø›ur frá republikanarunum. Men Nader er væl betur umtóktur enn Buchanan og dregur nógv fleiri atkvø›ur til sín.

Ralph Nader hevur veri› forsetavalevni hjá teimum grønu fleiri fer›ir fyrr, men ongantí› hevur hann fingi› so stóra undirtøku sum nú. Hetta hevur sett Al Gore í vanda fyri at tapa til republikanska valevni›, Bush, í teimum statum, sum søguliga hava ta› vi› at fella til fyrimuns há demokratunum.

Seinastu dagarnar í valstrí›num hevur Gore heitt á stu›larnar hjá teimum Grønu um at hava í huga, at ein atkvø›a fyri Nader í veruleikanum telur sum ein atkvø›a fyri Bush. Og ta› ver›ur mett at ein partur av teimum, i› siga seg fara atkvø›a fyri Nader, fara at hava hetta í huga tá krossurin skal setast.

Lyklastatir eru upp á spæl

At landsumfatandi meiningakanningarnar geva Bush størstu undirtøkuna undan valinum gevur tó ikki nakra heilt grei›a mynd av, hvussu sjálvt úrsliti› ver›ur eftir vali› í dag.

Ta› er nevniliga ikki landsumfatandi atkvø›utali› sum avger hvør er sigursharri, men hinvegin úrslitini í hvørjum av teimum 50 statunum. (Les meira um valskipanina í greinini »Strí›i› um statirnar«)

Og ein dag undan valinum var millum anna› ómøguligt at siga, hvør fór at vinna í teimum bá›um fólkaríku og harvi› eisini umrá›andi statunum Pennsylvania og Michigan.

Tí er einki avgjørt undan valinum, hóast ta› ikki ber til at síggja burtur frá, at George W. Bush leingi hevur havt lei›sluna í meiningakanningunum og tískil eisini má metast sum favorittur til valsigurin.

Bumban, sum fall í valstrí›num fríggjanáttina, tá ein lítil sjónvarpsstø› í Portland í statinum Maine avdúka›i, at republikanska valevni› fyri 24 árum sí›an var› tikin fyri at koyra vi› kenning, sær ikki út til at hava ávirka› undirtøkuna fyri Bush stórliga.

Ta› var annars væntandi at veljararnir fóru at ávirkast nógv av, at hendan leivdin frá heldur villu fortí›ini hjá Bush kom fram í ljósi›. Bush hevur nevniliga gjørt ta› til eitt av sínum veljaralyftum at »rudda upp« í tí moralska forfallinum í Hvítu Húsunum, sum hann leggur Clinton undir at hava sta›i› fyri.

Eftir øllum at døma er ta› illgrunin um at demokratarnir standa aftan fyri avdúkingina av promillukoyringini og hava brúkt tí›indini sum eitt skiti› ambo› í seinastu døgunum undan valinum, i› hevur fingi› Bush heilskapa›an burturúr hendingini.

Strí›i› um statirnar

Al Gore, varaforseti, kann vinna vali›, hóast George W. Bush kanska fær fleiri atkvø›ur

Ta› av amerikansku forsetavalevnunum, i› fær flest atkvø›ur í dag er ikki sjálvskriva› til forsetaembæti› av teirri orsøk. Tí forsetavali› ver›ur ikki avgjørt av samla›a atkvø›utalinum fyri alt landi›. Ta› sum er avgerandi er hvør fær flest atkvø›ur í teimum størru statunum

AMERIKANSKA FORSETAVALI‹
Rúnar Reistrup

Demokrati fæst í nógvum ymiskum útgávum og ein av teimum meira merkisverdu er tann demokratiska valskipanin, sum amerikanski forsetin ver›ur valdur eftir.

Ta› ræ›ur nevniliga ikki um at fáa størsta partin av landsins atkvø›unum, men heldur um at fáa sínar atkvø›ur á rætta sta›.

Hvør av teimum 50 amerikansku statunum er eitt valdømi fyri seg, og ta› er líkamiki› fyri samla›a valúrsliti›, um eitt valevni vinnur stórt í einum stati, ella bara vinnur vi› einum evarska lítlum meiriluta. Ta› einasta sum umræ›ur er hvør »vinnur statin«, tí vinnarin fær allar atkvø›urnar í hesum stati.

Av tí at fólkatali› í teimum ymsu statunum er ymiskt, er ta› eisini sera ymiskt hvussu nógv ein vunnin statur telur í samla›a úrslitinum. Til dømis telur ein sigur í fólkaríkasta statinum, Kalifornia, 18 fer›ir so nógv sum ein sigur í Alaska, sum er ein tann fólkafátækasti staturin í landinum.

Ikki beinlei›is valdir

Hvussu stóra ávirkan teir ymsu statirnir hava á samla›a valúrsliti› fyri alt landi› hongur saman vi› hvussu nógvar sonevndir valmannsatkvø›ur staturin hevur. Valmenninir eru teir, sum í roynd og veru velja forsetan.

Formelt sæ› velja amerikansku veljararnir nevniliga ikki forsetan beinlei›is. Teir atkvø›a hinvegin fyri valmonnum, i› eru kn‡ttir at velevnunum. Hesir hittast sí›an og velja forsetan.

Ta› sum ger úrslitini í hvørjum stati sær so t‡›andi er, at vinnarin av valinum í einum stati vinnur allar valmannsatkvø›urnar í vi›komandi stati. Ta› er altso alt ella einki, i› valevnini fáa burturúr einum stati, og ta› er tí líkamiki› um eitt valevni vinnur vi› stórum ella lítlum meiriluta í statinum.

Gomul skipan

Skipanin vi› valmonnum kom í síni tí› í gildi fyri at fólki› ikki skuldi velja forsetan beinlei›is, men at forsetin heldur skuldi veljast av politiskt kvalifisera›um valmonnunum.

Skipanin var ein millumloysn í táverandi ósemjuni um forsetin átti at veljast beinlei›is av fólkinum, ella um Kongressin skuldi velja forsetan.

Men hetta var í sjálvari fø›ití›ini hjá amerikanska demokratinum, og nú hava valmenninir so at siga bert formellan t‡dning. Teir kunnu í prinsippinum atkvø›a sum teir sjálvir halda vera rætt, men ta› er vanlig mannagongd at teir atkvø›a fyri tí forsetavalevni, sum hevur vunni› statin.

Samanlagt ver›a valdir 538 valmenn, sum fara at koma saman 18. desember at atkvø›a um hvør skal vera komandi forseti.

Nógv avgjørt frammanundan

Hvussu nógvar valmenn hvør statur skal velja er fastsett av fólkatalinum í statinum. Størsti staturin velur 54 valmenn me›an minstu statirnir velja tríggjar.

Tá ta› sum nevnt bert ræ›ur um hjá forsetavalevnunum at tryggja sær meirlutan í einum stati, uttan mun til atkvø›ub‡ti› annars, eru ta› sum vera man statir, har úrsliti› er kent frammanundan valinum.

Teir statirnir har ein stórur meirluti søguliga hellir til anna›hvørt republikanararnar ella demokratarnar ver›a tískil rokna›ir sum vunnir ella taptir longu á›renn valstrí›i› yvirhøvur fer i gongd, og meiningakanningar geva tí›liga valevnunum eitt prei um hvar ta› best loysir seg at brúka sínar kreftir í valstrí›num.

Teir statirnir, har úrsliti› solei›is er avgjørt frammanundan valinum, síggja tí ongantí› naka› serligt til valstrí›i› og als einki til valevnini, sum ísta›in brúka sína tí› í statum, har tætt er ímillum meirluta og minniluta.

Eystur og vestur

Undan valinum í dag ver›ur mett, at George Bush longu hevur tryggja› sær 217 valmannsatkvø›ur, me›an Al Gore undan valinum kann vera rættiliga vísur í 215 atkvø›um. Ta› roknistykki vísir at 106 valmansatkvø›ur ver›a metar at kunna fara bá›ar vegir.

Í teimum flestu av teimum fólkaríkastu statunum er lítil ivi um hvør ver›ur sigursharri. Republikanararnir eiga traditionelt Texas vi› sínum 32 valmansatkvø›um og teir flestu av heldur fólkatalsfátæku men talríku statunum í mi›jara og vestara parti av landinum.

Demokratarnir plaga vanliga at kunna rokna vi› teimum bá›um fólkaríkastu statunum Kalifornia og New York og annars øllum statunum á nor›aru eysturstrondini.

Men orsaka› av at størsti outsidarin í forsetavalinum hesafer›, Ralph Nader frá teimum Grønu hevur fingi› nógvar stu›lar millum demokratarnar í Kalifornia, er sigurin hjá demokratunum í hesum fólkaríkasta statinum komin í vanda.

Vi› sínum 54 valmansatkvø›um merkir ein republikanskur sigur í statinum at Bush vinnur ta›, i› mest líkist einum stórsigri í forsetavalinum, og av tí sama er ta› í Kalifornia at ta› størsta valstrí›i› hevur veri› í vikunum undan valdegnum.

270 er loynior›i›

Ta› gylta tali› av valmansatkvø›um i› krevjast fyri at vinna forsetavali› er 270. Úrsliti› kann gerast javnt 268-268, og tá er ta› Kongressin, i› skal velja forsetan. Hetta er tó ongantí› hent enn í amerikanskari valsøgu.

Vi› valmannsskipanini er greitt, at ta› teoretiskt ber einum valevni til at tapa forsetavali›, hóast vi›komandi samanlagt fær flest atkvø›ur. Og ta› er eisini hent, men ta› eru yvir hundra› ár sí›an.

Ársins DJ-kapping

Tí›indaskriv

Leygarkvøldi› 28. okt. var› fyrsta innlei›andi umfari› í kappingini ÁRSINS DJ 2001 hildi› í Badmintonhøllini í Havn.

Tríggir luttakarar vóru vi› í hesum umfarinum: Ottar Skottar, Brynjálvur og DJ Estevez.

Eftir at hesir høvdu víst kynstur síni á pallinum, var atkvø›ugrei›sla millum ásko›aranar. Hesar atkvø›ur vóru lagdar atfurat teimum hjá dómarunum. Dómararnir kundu gevu upp til 100 stig til hvønn luttakara: upp til 25 stig fyri ljó›st‡ring, upp til 25 stig fyri tónleikaval og ljó›bland, upp til 25 stig fyri mikrofon/framførslu og upp til 25 stig fyri heildina. Atkvø›urnar frá ásko›arunum vóru umrokna›ar til hesa stigskipan og taldu sum ein dómari, umframt atkvø›urnar frá teim f‡ra dómarum.

Tá avtorna›i var greitt, at DJ Estevez gjørdist nr 1, Ottar Skottar nr 2 og Brynjálvur nr 3.

Sostatt skulu DJ Estevez og Ottar Skottar umbo›a Streymoynna í finaluni um Ársins DJ 2001.

Næsta umfar í kappingini var› í Bygdarhúsinum á Strondum nú leygarkvøldi›. Hini innlei›andi umførini ver›a: Lognbrá 11. nov, Mi›vágur 18. nov og TB-Húsi› 25. nov.

Finalan um Ársins DJ 2001 ver›ur í Badmintonhøllini í Havn um mána›arskifti› jan./feb. 2001.

Enn er møguleiki at bo›a frá luttøku í kappingini á tlf 322300, 225162, ella send ein e-mail til: djshow@mail.com